

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
Abonnementsprijs f 4,— per jaar. Buitenland f 5,60 per jaar, voor België f 4,60.
Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,— per jaar. Losse nummers f 0,25
Contrib. Luisterkr. f 1,—. Dit bedrag tezamen met bovengenoemde f 3,— te voldoen.

STICHTING STEUNFONDS PRACTISCH HUMANISME

Ter gelegenheid van het 15-jarig bestaan van het Humanistisch Verbond op 17 februari 1961 stortten vele lezers van het Woord van de Week een bijdrage op de girorekening van het Steunfonds. Met de giften van de leden van het Humanistisch Verbond erbij geteld konden wij een jubileumbijdrage aanbieden van f 25.000,—.

Ter besparing van tijd en geld worden de enkele duizenden schenkers ditmaal niet persoonlijk bedankt. Wij hopen dat zij dit kunnen billijken. Op deze wijze willen wij onze dank gaarne overbrengen.

Het Steunfonds werkt nu naar een nieuw hoogtepunt. Dat is het congres van het Humanistisch Verbond op 15 en 16 april a.s. De lezers van het Woord van de Week, die bij de jubileumactie verstek moesten laten gaan, wijzen wij op ons GIRONUMMER 6168, t.n.v. STICHTING STEUNFONDS PRACTISCH HUMANISME TE AMERSFOORT.

U kunt eraan medewerken dat wij op 15 april a.s. wanneer wij opnieuw ons saldo bekend maken, met een fiks bedrag voor de dag komen. Bij voorbaat hartelijk dank.

*Het Bestuur van de Stichting
Steunfonds Praktisch Humanisme*

zeilkamp 1961 - langweer (fr.)

Na het geslaagd zeilkamp in 1960 wordt in 1961 opnieuw een familie-zeilkamp gehouden en wel van 5 t/m 19 augustus 1961. Prijs f 65,— per week (alles inbegrepen). Opgaven uiterlijk 31 maart 1961.

Leiding: De Heer en Mevrouw L. Kamminga, Groningerstraatweg 132, Leeuwarden. Tel. (05100) 26741.

Voor volledige inlichtingen: Oudegracht 152, Utrecht (030) 10163.

ALLEDAAGS HUMANISME

„Alledaags humanisme”, dat bestaat niet!
Ik hoor het sommigen van U denken.
Nee, wat het wel mag zijn, alledaags zeker niet.

U herinnert zich daarbij deze naam „humanisme” misschien uit het geschiedenisboek: een geestelijke stroming onder geleerden, waartoe Erasmus behoorde. Mannen, die bekeerden, dat onze beschaving niet alleen aan de Kerk was te danken. Welke andere bron ze aanwezen en aanboorden, was blijkbaar niet zo eenvoudig te formuleren: het was in ieder geval niet te vatten voor de gewone man van de tijd.

Geen alledaagse aangelegenheid dus.

Maar ook nu vindt men de humanisten vooral onder het gestudeerd hebbende deel der natie. Zij blijven dit moeilijke woord hanteren, en dus zal het wel een moeilijke zaak zijn.

Alledaags? Kom Nou!

„Bovendien”, merkt een geestig man op „spreken ze er bij voorkeur op zondag over. Door de week blijven ze er koud van. En dat noemt U alledaags, mijnheer?”

Ja, daar zitten we dan met een levensgroot misverstand en het lijkt me verstandig, dat wij — humanisten de schuld allereerst bij onszelf zoeken.

Maar hoe dan ook, het is een wel heel spijtige situatie.

Ik meen n.l., dat humanisme in de eerste plaats een aangelegenheid van het dagelijkse, praktische leven is. Daarna of daarnaast een onderwerp van theoretische doordenking. Dit laatste is van belang, van groot belang zelfs. Zij schenkt ons een doordachte, verantwoorde grondslag, die we vooral in het gesprek met anderen nodig kunnen hebben. Als ik in dit kwartiertje de klemtoon probeer te leggen op de praktische kanten van het humanisme, betekent dat mijnerzijds dus geen onderwaardering van een theoretische benadering. Maar die taak kan ik beter aan anderen overlaten.

Misschien mag ik vooraf nog één opmerking maken:

Als U straks aan het slot zou zeggen „Maar deze inhoud van het humanisme is toch niets nieuws, zó heb ik mijn leven toch altijd proberen te leven”, dan zou ik dat als een compliment beschouwen. Het is n.l. niet zo, dat ons humanisme meent alle levensverhoudingen te moeten vernieuwen. Sommige wél: waar b.v. aan onze gelijkberechtigtheid tekort gedaan wordt, eisen we radikale verandering, maar in vele gevallen is het een meer bewust kiezen uit de reeds aanwezige mogelijkheden, of is het een leggen van die klemtoon welke zonder ons nog niet voldoende tot zijn recht komt. Ook hier denken we met name aan situaties van het leven-van alledag.

Mag ik nu allereerst een paar aspecten van het moderne humanisme bij U inleiden of bij U in herinnering terugroepen.

In de beginselverklaring van het Humanistisch Verbond wordt het terecht een levensovertuiging genoemd en niet levensbeschouwing of levenshouding.

In een overtuiging zijn theorie en praktijk beide verwerkt.

Men komt niet tot een overtuiging, als men

niet nagedacht heeft over de waarden, waarom het gaat in het leven, maar daarnaast wordt er terecht verwacht, dat men staat voor die overtuiging, er voor vecht, als ze belaagd wordt en vooral: er naar tracht te leven!

Wat zijn volgens diezelfde beginselverklaring enkele essentiële kenmerken van ons menselijk leven?

Zij spreekt over: waardebeseft bij de mens, d.w.z. de mens en de mens alleen heeft er weet van waar het werkelijk om gaat in het leven.

Dit beseft, van wat waar, goed, schoon is veroorzaakt ook de eeuwige onrust in ons leven, de spanning tussen het werkelijk zijn en het behoren te zijn.

Het is de tegenspeler van ons egoïsme, de tegenkracht op de weg van de minste weerstand. Wie zei daar, dat de humanist, omdat hij geen weet heeft van een verantwoording tegenover God, dus een gemakkelijk leven-tje zou kunnen leiden?

We lezen in de beginselverklaring verder over gerechtigheid en vrijheid als eisen aan de samenleving te stellen, waarbij ik onder vrijheid versta: de mogelijkheid om volgens mijn geweten te leven, geleid door innerlijk-aanvaarde beginselen.

Maar bovendien staat daar — en dit is voor mij het merg en het merk van het humanisme — „Eerbied voor de mens in zijn menselijke waarde”. Dit wil zeggen: In de verhouding van mens tot mens dienen niet beslissend te zijn: rang, positie, nationaliteit, huidskleur, nee, de grondslag van die verhouding wordt bepaald door het essentiële feit, dat wij steeds met een mens, een medemens te maken hebben.

En nu vraag ik nogmaals: kan dit humanisme iets betekenen in concrete levenssituaties?

Misschien denkt U, dat op die vraag zo in het algemeen geen antwoord te geven is. Voor ieder zijn die omstandigheden immers weer anders. Toch meen ik, dat hier wel zinvolle antwoorden mogelijk zijn, omdat wij allen ook met gemeenschappelijke verhoudingen en gelijksoortige ervaringen te maken hebben. Ik beperk me — helaas al te zeer — tot het gezin, de school, de werkkring en de kritieke situaties, die het leven U noch mij bespaart.

Als eerste dus: het gezin. Belangrijk! Waarom? Omdat het als de meest natuurlijke gemeenschap de grootste invloed op zijn leden kan uitoefenen. Ik zie, dat U de wenkbrauwen frons en ja, ik weet het. Er is veel pessimisme omtrent de toekomst van het gezonde gezin. De voorbeelden van mislukking zijn vele.

Maar vergeet U niet, het geluk heeft geen historie. Dat wil zeggen men spreekt en schrijft nu eenmaal niet over de dingen, die goed liggen. En daardoor wordt onze kijk op het gezin misschien onbewust scheef (of beter: scheel) getrokken. Hoe dan ook; ook in het gezin zullen we elkaar als mens tegemoet treden. We weten, dat niet allen gelijk zijn, waarom een zekere marge van vrijheid

onontbeerlijk is. De wijze, waarop die vrijheid gehanteerd wordt is tevens een aanwijzing voor de mate van verantwoordelijkheidsbesef, dat immers in vrijheid en gebondenheid zijn wortels heeft.

Het gezinsleven beklemtoont ook het sociale aspect van ons humanisme, we viëren samen de vreugden, we aanvaarden samen de plichten, ieder naar eigen draagkracht. Bovendien, in het gezin groeit bij de jongste leden ook het begrip voor en de juiste houding t.o.v. de maatschappij, die immers al bij de burenen begint. Als het goed is, leren ze hier een gezonde zelfdiscipline, waarmee wij Nederlanders nogal eens moeite hebben.

Ik noem als tweede: de school. Bij de school en studiekeus behoort een overweging beslissend te zijn n.l. wát eist het geluk van het kind (natuurlijk, voor zover wij dat kunnen overzien). Alweer daar heeft hij als mens recht op. Steeds dient de menselijke waarde in de leerling geëerbiedigd te worden. Dat betekent, begrenzingen van de dwang, die de oudere aan de jongere mag opleggen. Die dwang is door de machtspositie van de ouderen toch al zo verleidelijk.

Geen plichten voor de jongere? Ja zeker, maar gun de knaap in eerste instantie de vrijheid om die plichten te vervullen, plaats ook hem, waar enigszins mogelijk in de situatie van eigen verantwoordelijkheid.

Dit is zwaarder en waardevoller dan in een machtsverhouding zonder meer te dwingen.

Naast de eerbied voor de leerling als opgroeiend mens ligt even duidelijk de eerbied voor de menselijke waarde van de leraar. Waar deze tekort gedaan wordt is vergoeliking onjuist, correctie noodzakelijk. De humanist — als ouder heeft hier een duidelijke taak.

Ten derde: De Werkkring.

Het blijkt moeilijk hier de terminologie te kiezen, die geen misverstand, erger, geen verontwaardiging opwekt. Toch wil ik over dit punt met U spreken. U weet zo goed als ik, dat de realiteit van de werksituatie niet denkbaar is zonder een bepaalde gezagsverhouding, niet ieder kan op hetzelfde ogenblik boven op de ladder staan. Maar waar U ook staat: ziet in Uw medewerker allereerst de mens, hij is meer dan de leverancier van een stuk werk. Een mens met goede en zwakke eigenschappen (als bij Uzelf) met zijn moeilijkheden en voor alles, met zijn zelfrespekt. Als die menselijke waarde in de knoei komt, kan geen loonsverhoging of vijfdaagse werkweek alleen de zaak nog redden.

Alle werkers in de arbeidsgemeenschap zijn onderworpen aan dezelfde zedelijke maatstaven.

Op een gevaar wil ik met nadruk wijzen: ik bedoel het negatieve generaliseren, zo in de

trant van: „Die arbeiders, ze moesten ze...”, of „Die bazen, ze zijn allemaal gelijk...”. Ook hier spreekt een on-humanistische mensbeschouwing.

Tenslotte:

Kan het humanisme ook steun bieden in kritieke beslissende levensomstandigheden. Hier met name wordt van kerkelijke zijde beweerd, dat de waarde van onze levensovertuiging in vergelijking met die van het godsdienstig geloof, verre ten achter blijft, moet blijven.

De gelovige immers, heeft houvast, dat God met alles, dus ook met tegenslag, ziekte, dood, zijn ondoorgrondelijke bedoeling heeft; hier past hem vertrouwen en berusting. Wij erkennen dit als het bezit van de gelovige, zij het een wankel bezit.

Hebben wij, als humanist, ook behoefte aan steun en houvast in zulke levenssituaties? Ja, dit blijkt een essentieel menselijke reactie te zijn.

Ons voornaamste rustpunt is het weten, dat niet voor alle levensvragen een sluitend restloos antwoord gegeven kan worden. Daar vragen wij dat dan ook niet. Het verschil met de godsdienstige medemens is o.a., dat wij het mysterie geen naam geven, omdat dit ons toch niet verder brengt, eerder nieuwe problemen schept. Zo zien wij b.v. geen bepaaldelijk doel van dit leven, liggend buiten dat leven. Maar wél ligt er een taak, een opgave voor ieder van ons. Tracht tezamen dit leven leefbaar, deze aarde bewoonbaar, de ander gelukkig te maken. Daarin zijn gelovigen en niet-gelovigen nog wel eens tekort geschoten, dunkt me. En verder: Wie het leven aanvaardt, aanvaardt ook de onvolmaaktheid en het tijdelijke daarvan. Maar deze redelijke aanvaarding weert toch niet het leed uit ons leven. De geestelijke en lichamelijke nood van de ander, de verbreking van menselijke banden als zijn dood is ingetreden, zij raken ons mens-zijn op zijn diepst. Dan vinden wij steun en troost in het medeleven van onze naasten, zoals wij die op onze beurt proberen te schenken. Onze taak als humanist is dan in vele gevallen inderdaad zwaarder, dan die van de gelovige, maar een lichtere weg is er voor ons niet.

Doch, als het humanisme ons onze weg leert opgaan, al is het struikelend en talmend vaak, kan het een positieve kracht in ons volksleven zijn.

Lezers, de plaats van de humanistische levensovertuiging in het leven van U en mij als gewone mensen, kon ik vanochtend niet meer dan vluchtig aanstippen.

Dat het toch Uw eventuele twijfel over de invloed, die humanisme en levenspraktijk op elkaar kunnen uitoefenen, moge hebben weggenomen.

S. BOUMA

lezingen voor de radio

zo. 19 mrt. VARA 9.45 uur: Dr. H. Bongers: „Brieven van luisteraars”.

zo. 26 mrt. VARA 9.45 uur: Dr. O. Noordebos: „Begrip en Ruimte”.

zo. 2 april VARA 10.15—10.30 uur: Prof. Dr. J. Brandt Corstius: „Meer dood dan levend”.

di. 4 april AVRO 16.00 uur: Prof. Dr. D. Loenen: „De Griekse oudheid en hum. opvoedings idealen”.

MIGRATIE

Hebt u ook emigranten in uw familie? Het zou best kunnen, want hoewel tijdens de hoogste hoogconjunctuur de animo voor het landverhuizen wat afneemt, zijn er nog genoeg avontuurlijke zielen, die ernst maken met hun wereldburgerschap. En niet alle emigranten zijn gereformeerd, zoals de A.R. Staatspartij ons na een verkiezingsnederlaag wel eens heeft willen doen geloven.

In mijn familie zijn er enkele, landverhuizers bedoel ik. Nu en dan stapt er plotseling een op een boot en weg is-ie. Een onrustig volkje. Zijn ze eenmaal in het land van belofte aangekomen dan nodigen ze je af en toe uit over te komen. Ik denk er niet over. Het schijnt dat je er een goed bestaan kunt opbouwen als je een vakbekwaam timmerman bent of een geschoold landbouwer of schapenscheerder. Maar ik moet het eerste schaap nog scheren en van mijn geringe gaven als timmerman heb ik op deze plaats al eens mogen getuigen.

Ik blijf dus maar hier. Maar dit betekent niet, dat je je verwanten voor goed kwijt bent. O neen, want zodra ze een voldoende aantal schapen of nieuwe landgenoten hebben geschoren of genoeg appelbomen hebben geplant, willen ze wel weer eens naar het oude vaderland reizen. Dat schijnt allemaal maar te gaan. Een gewoon mens hier te lande vindt zich al een hele Piet, als hij eenmaal per jaar naar het buitenland reist. Ik ken mensen, die er nu al weer voor aan het sparen zijn. Maar die jongens en meisjes, die je een paar jaar geleden hebt zien vertrekken met een hutkoffer en wat handbagage, zien er geen been in om even een vijfduizend gulden uit te leggen om een half jaartje met vakantie te gaan.

Als wij thuis een prentbriefkaartje uit Singapore of Colombo krijgen weten we het al weer. Dan is er weer een gebruinde verwant onderweg om ons te vertellen, dat we hier zo'n slecht klimaat hebben en dat het hier zo vol en zo bekrampen is. Dat wisten we trouwens zo ook al wel.

Als ze eenmaal hun tenten bij ons hebben opgeslagen en tot hun teleurstelling hebben ontdekt dat wij nog steeds geen auto hebben, pakken zij hun geschenken uit, want wat dat betreft is er sinds de steentijd nog niets veranderd. Wie komt brengt geschenken mee. Meestal zijn het versierselen of gebruiksvoorwerpen, die men op de kaden van havensteden pleegt te kopen. Ik heb me laten vertellen, dat die spullen allemaal uit de oude wereld komen en bij scheepsladingen naar Suez en Penang worden vervoerd om daarna met een kleine opslag weer huiswaarts gebracht te worden. Dat kan wel kwaadsprekerij zijn, maar een feit is, dat iemand, die veel reizende relaties heeft, zijn huis vol kan zetten met manden en poefen en dergelijke zaken, zodat zijn huis er terslotte gaat uitzien als een bazaar.

Het gaat ons echter niet om de geschenken. We vinden het aardig, dat onze gasten om ons gedacht hebben, maar ook zonder al die rommel zouden ze van harte welkom zijn.

Het is verbazend om te zien hoe volhandig de vakantiegangers het hebben. Ze sjouwen van de een naar de ander en moeten allerlei dingen zien, waar wij nooit aan toe komen. Ze willen even naar Parijs, even naar Londen, even naar Zwitserland en even naar de Keukenhof, want van die bloemenwinkel hebben ze al in Singapore aanplakbiljetten gezien. Wij laten het buitenland maar vallen, doch nemen ons voor nu toch ook eens te gaan kijken naar die befaamde Keukenhof, waar wij vlak bij wonen. Intussen vliegt de tijd en voordat je het weet, draaft de visite alweer langs reisbureau's, zoekt hutten uit en begint zich reisvaardig te maken.

Daartoe behoort, dat ze hier omvangrijke inkopen doen, want in de verre wereld zijn dan misschien veel schapen en appels, een behoorlijke jas of mantel schijnt er niet te koop te zijn.

Wij hebben op het ogenblik ook weer een verwante, die op vertrekken staat. Die moet een strijkplank mee terugnemen en een paar stoelen en een gitaar. Vooral een gitaar. En dan natuurlijk nog wat schoenen, een paar of zeven acht. En kleren.

Zij, die verwante, was vanmiddeg bezig „alvast een en ander bij elkaar te zoeken”, zoals dat heet. Om een opsomming te geven, van hetgeen zij om zich heen verzameld had, zouden alle woorden van verscheidene weken tekort schieten. Het was nog maar een jonge verwante en alleen aan potjes en flesjes, die zij voor het handhaven en verbeteren van haar uiterlijk schoon nodig beweert te hebben, was er een koffer vol. Verder telde ik naast de gitaar onder meer een koalabeertje van nylon en tien platte borden. Het schijnt de moeite te lonen zulk aardewerk de halve wereld om te zeulen.

Sinds oudejaarsavond, toen Wim Kan het woord tot vreugde van enkele miljoenen landgenoten zonder terughouding heeft gebruikt, durft ik wel zeggen, dat het een rotzooi was. Maar het moest mee. Want de lui aan de andere kant van de wereld moeten nu maar eens weten wat een echte Nederlandse strijkplank is.

Enfin, de scheepsvaartmaatschappijen geven iedereen gelegenheid een kubieke meter strijkplanken en gitaren en platte borden mee te dragen en je zou wel gek zijn, dat je die ruimte niet gebruikte.

Wij gaan natuurlijk mee naar de boot. De eerste keer vonden wij dat maar een droevige vertoning. Persoonlijk heb ik toen hardop staan huilen, wat ik overigens zelden doe. Tegenwoordig draaien wij er onze handen niet voor om. „Eventjes naar de kade”, zeggen we tegen elkaar. We huren een taxi, wuiven een half uurtje en gaan weer naar huis om de bedden op te maken voor de volgende immigranten.

Want we hebben al bericht gekregen, dat de volgende zending bezig is afvaartlijsten te bestuderen. Welkom, goede vrienden.

En doe vooral geen moeite om tassen uit Suez mee te nemen.

H.H.